

kaupmehhe lähhätiwa kik omma kaupa, mes nemma ülle merre saiwa, Tallina ja Pärnalina kaut Tartute, kust sedda sis Wenne-male lähhäteti ja mündi. Se liin om ka mittoökörda suurt tulle-kahjo nánnu, ni kui 1328 aastal, kui se sure tulle-kahjo man ennamb 2500 innemist hukka saiwa.

Nida om ka Willandi-liin kindma, kóowa liin olnu. Sedda tunnistawa täámba päävani weel ne wanna mürri ja kango, mes lina mäe pääsl, sääl Willandi-moisa man, nästas. Kirjotetas, et wannal ajal sääl selge kiivi hone nink 3 kirrikut olnu. Ent 1481 aastal pallotiwa wainlase tedda kohhalt tuhhas, innemissi, kea tullen üllejäiva, widi árra Wenne-male wang, nink kik se kottus ammat Tarwaste moisani, fun sis weel wanna kinni liin olli, tetti kohhalt paljas ja tühjas.

Kolm sedda aastat olli nida ristiust Livilandi-maal; ent es olle kül rahval temmast surembat hääd, kui ennege ristiinnemisse nimmi. Kül ehhiteti paljo kirrikid üles, mes parhilla weel saiswa; ent rahwa usk nink jummalaorus es olle muud, kui õts wälja spiddine tõ ja sadus. Ristiti, woeti lauwale, loetti Ladina keli palvussid, nink peti kangede paastmist, nink masseti kirkomassu ja preestrile kümnest, ent es moista nemma ommast usust arwo anda, nink nemma es tija, es tunneke, mes tarvis ne kalli pühha asja ja kombe neile olliwa sätu. Kottun es olle rahval ütteke ramatut luggeda, ei katekismust, ei lauloramatu, ei Piiblit, fest ramatid es trükita

weel. Olli sis Livilandi-ma rahva luggu waine kül. Paljo henge tusiwa kül sedda wilka nink puhkasiwa ja leinasowi. Sis tulli armas Jummal neile abbis, nink se Issand, ke jo ni mitme kalli tunnistajide läbbi Saksa-maal olli sedda vastset hommungo haggo lasknu ettepais-ta, lähhät sis sedda tundi, „unnest ülesvirgu, ni et õ läts mõda nink pääw tulli lähhüde.” Rom. 13, 11. 12.

Nink sedda pääwa walgust saat Issand oma ussutawa sullase Martin Lutterusse läbbi jálle ette, kes 1517 aastal olli Saksa-maal Wittenbergi-linan sedda ussu-parrandamist allustanu. Roma Paapsti pimmedus häwiteti sääl eddimält árra, nink naftati jálle se kalli Piibli-ramato sõnna perra rahvast opetama nink Jummalat orjama. Sesinnane kallis Issanda tõ läts pea lajembale nink jõus wi-je aasta perrast meie Livilandi-ma sisse árra. Treptowi-linast, Saksa-maalt, olliwa ne Paapsti ussu preestri ütte wagga koli-oppetaajat, nimmeega Andreas Knöpken, wäljaajanu, selle et temma meie õnsa Lutterusse kallis sobber olli, nink sedda ristiussu oppust armast, mes Lutterus olli rahwale Piiblist ülesvõtnu ja kulu-tanu. Knöpken paggesi neide vihha eest Ria-lina, fun tedda rõmuga vasta woeti. Temma olli neile jo tutwas sanu, kui Ria-lina koddanikko, preestrile kurjuisse perrast, omme latsi ennamb neide kätte es ussu, ent neid parremb sure kulluga Saksa-male Treptowi-lina, se ussutawa Knöpkeni mannu oppussele olliwa saatnu. Rõmuga allust temma sedda tõdd,